

HIFO – Fritt Ord-prisen for året 2018

Priskomiteén har bestått av Dunja Blazevic, Eirik Brazier og Jakob Maliks. Med bakgrunn i HIFOs retningslinjer for prisen har komitéen, i tillegg til grunnleggende faglige kvaliteter, vurdert originalitet i de innsendte arbeidene. Blant i alt 11 gode oppgaver, har vi altså sett etter arbeider som utmerker seg ved å tilføre noe kvalitativt nytt, realhistorisk og/eller teoretisk og metodisk.

Vår kandidat til årets pris er Fredrik Hestholm, med masteroppgaven *Historier om Storåna. En studie av relasjonene mellom Storåna-vassdraget og samfunnet på 1900-tallet*. Hestholm har planer om å publisere i enten *Heimen* eller *Jærmuseets* årbok. Juryen anser dette som en både realistisk og relevant publiseringsplan.

Oppgaven er en lokalhistorisk studie av Storåna-vassdragets historie på 1900-tallet, sett gjennom fire konkrete episoder. Den første episoden dreier seg om vassdragets funksjon som brann- og drikkevannsreservoar for Sandnes i perioden 1900-1932, og hvordan denne funksjonen ble stadig mer problematisk ettersom gjødsling og annen forurensing lengre oppe i vassdraget gjorde drikkevannet urent. Den andre episoden tar for seg en konflikt oppstrøms for Sandnes i perioden 1955-61, hvor Høyland kommunes behov for å bruke vassdraget som kloakk-mottaker stred med bøndernes behov for å bruke vassdraget som drikkevannskilde for sine husdyr. Tredje episode dreier seg om årene 1960-1980, og den økende menneskelige kontrollen over vassdraget som førte til at Storåna-vassdraget i deler av sitt løp fungerte som en vakker parkelv og i deler av løpet var et optimalisert kloakkrør. Den siste episoden tar for seg perioden 1970-2000, og hvordan avindustrialisering og grønne idéer skapte vilje til å gjøre Storåna-vassdraget til et renere og vakrere sted enn før.

Hestholms oppgave bygger på et omfattende kildemateriale hentet fra Sandnes kommune og Høyland kommunes formannskap og bystyre, de to kommuners ingeniørvesen, Sandnes kommunes brannstyre, lokale aviser og arkivet etter Bråsteinvatnet Bekkelag. Disse kildene har blitt analysert med utgangspunkt i Terje Tvedt og Richard Whites miljøhistoriske teorier om relasjonen mellom natur og kultur, og deres begreper slik som Tvedts «oppstrøms» og «nedstrøms» og Whites «organisk maskin». Disse begrepene har fungert godt som analytiske begreper i møtet med kildematerialet.

Fredrik Hestholms oppgave viser at han er i stand til å kombinere en mer tradisjonell lokalhistorisk tilnærming med sosial- og kulturhistoriske perspektiver. Hans utgangspunkt i selve vassdraget og bruk av teoretiske perspektiver fra internasjonal miljøhistorie, gir et annet geografisk utsnitt og andre konflikt- og utviklingslinjer enn det som er vanlig i norsk lokalhistorisk forskning. Miljøhistorie har hittil hatt en begrenset plass i norsk historieforskning, men Hestholms bidrag viser hvordan denne retningen kan gi verdifulle perspektiver og temaer til norsk lokalhistorisk forskning. Med sitt gjennomførte fokus på samspillet mellom natur og kultur, gir Fredrik Hestholm i tillegg ikke bare et nytt og originalt bidrag til et veletablert fagfelt, men også et historisk fundert bidrag til dagens debatter om menneskets innvirkning på naturen.